

РОЗДІЛ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

УДК 347.9

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НІМЕЧЧИНИ ТА ФРАНЦІЇ

FOREIGN EXPERIENCE OF THE CIVIL PROCESS IN GERMANY AND FRANCE

Алімов К.О.,
к.ю.н., старший викладач
Запорізький національний університет

Однією з характерних ознак демократичної держави, в якій принцип верховенства права є найголовнішим, є функціонування на національному рівні такої судової системи, яка гарантує здійснення правосуддя судом, утвореним відповідно до закону. Україна як сучасна демократична держава з початку своєї незалежності взяла курс на євроінтеграцію. У нашій країні зараз здійснюється судова реформа, яка принесе велику кількість значних змін. Відомо, що зарубіжний досвід традиційно враховується всіма сучасними країнами під час проведення різноманітних правових реформ, Україна – не виключення.

Переїняття досвіду країн із більш розвинутою правовою системою сприяє розширенню професійних компетентностей і підвищенню конкурентоздатності на ринку правничого фаху. Беззаперечно, що внесення змін до судового устрою без зміни цивільно-процесуальних положень є неефективним. Цивільне процесуальне право посідає провідне місце в механізмі правового забезпечення прав і свобод громадян. Важливим є оновлення законодавства, що може покращити стан судової та правової системи в цілому, що дасть змогу правосуддю бути більш доцільним.

Актуальність обраної теми полягає в необхідності дослідження зарубіжного досвіду й отримання позитивних і корисних напрацювань Німеччини та Франції.

Ключові слова: цивільний процес, суд, судова система, право, цивільне законодавство, позов, процесуальна норма, судова практика, спір.

Один из характерных признаков демократического государства, в котором принцип верховенства права является главным, это функционирование на национальном уровне такой судебной системы, которая гарантирует осуществление правосудия судом, созданным в соответствии с законом. Украина как современное демократическое государство с начала своей независимости взяла курс на евроинтеграцию. В нашей стране сейчас проходит судебная реформа, которая принесет большое количество значительных изменений. Известно, что зарубежный опыт традиционно учитывается всеми современными странами при проведении различных правовых реформ, и Украина – не исключение.

Переятие опыта стран с более развитой правовой системой способствует расширению профессиональных компетенций и повышению конкурентоспособности на рынке юридических профессий. Безусловно, что внесение изменений в судостроительство без изменения гражданско-процесуальных положений является неэффективным. Гражданское процессуальное право занимает ведущее место в механизме правового обеспечения прав и свобод граждан. Важным является обновление законодательства, оно может улучшить состояние судебной и правовой системы в целом, что позволит правосудию быть целесообразным.

Актуальность выбранной темы состоит в необходимости исследования зарубежных наработок и получения положительного и полезного опыта Германии и Франции.

Ключевые слова: гражданский процесс, суд, судебная система, гражданское законодательство, иск, процессуальная норма, судебная практика, спор.

One of the characteristic features of a democratic state, in which the principle of the rule of law is paramount, is the functioning at the national level of such a judicial system that guarantees the implementation of justice by a court established in accordance with the law. Ukraine as a modern democratic state since the beginning of its independence has taken a course toward European integration. In our country, there is now a judicial reform, which will bring a large number of significant changes. It is known that foreign experience is traditionally taken into account by all modern countries when carrying out various legal reforms, Ukraine is no exception.

The transfer of experience of countries with a more developed legal system helps to expand professional competencies and increase competitiveness in the market of the legal profession. Undoubtedly, the introduction of changes in the judiciary without changing the civil procedural provisions is ineffective. Civil procedural law takes the leading place in the mechanism of legal support for the rights and freedoms of citizens. It is important to update the legislation, can improve the state of the judicial and legal system as a whole, which will allow justice to be appropriate.

The relevance of the chosen topic consists in the need to study foreign experience and obtain a positive and useful experience of Germany and France.

Key words: civil process, court, judicial system, civil law, lawsuit, procedural norm, judicial practice, dispute.

Німеччина є країною, де судовий захист є основною й найбільш часто застосовуваною формою захисту порушених прав, саме тому законодавство такої країни повинно бути чітким, повним і зрозумілим. Цивільне процесуальне право Німеччини є частиною публічного права, яке регулює правовідносини між сторонами й судом. Раніше в процесуальній доктрині Німеччини процесуальне право визначалося як «технічне право», що знаходиться під впливом доцільності та постійних обмежень.

Нині теорією визначається, що цивільне процесуальне право Німеччини регулює стосунки між особою й державою, і обмеження впливу сторін і суду на процес –

одне із завдань процесуального права. Правосуддя (die Rechtsprechung) у Німеччині є державною діяльністю зі встановлення правопорядку [2].

Згідно зі ст. 95 Конституції ФРН слід розрізняти такі види судочинства або сфери юстиції: 1) належне, або загальне судочинство; 2) судочинство, що впливає з адміністративних правовідносин; 3) судочинство, що впливає з фінансових правовідносин; 4) судочинство, що впливає з трудових правовідносин; 5) судочинство, що впливає із соціальних правовідносин.

Процесуальне право Німеччини існує для відновлення порушених приватних прав через встановлення істини в

цивільній справі, подальший розвиток права, забезпечення правопорядку через захист порушених приватних прав і примусове виконання судових рішень.

Судові органи Німеччини, як і інших держав, виконують свої функції в галузі здійснення правосуддя в цивільних справах шляхом розгляду таких справ із винесенням рішень по суті спорів. У німецькій процесуальній теорії прийнято розуміти судочинство в двох аспектах: організаційному й функціональному.

В організаційному сенсі до судочинства належать усі справи, які делеговані суду як органу, що виносить рішення в цивільному процесі або вирок – у кримінальному.

Поняття судочинства у функціональному сенсі полягає в тому, що здійснення правосуддя є обов'язком суддів, який не може бути переданий органам виконавчої влади. Правосуддя, що здійснюється судами, служить подальшому розвитку не тільки процесуального, але, насамперед, матеріального права. Цивільне процесуальне право Німеччини не є прецедентним правом чи правом судових випадків, як у країнах англосаксонського права, але правосуддя чинить істотний вплив на подальший розвиток кодифікованого права.

Завданнями цивільного процесу є:

- 1) судочинство з відновлення порушених приватних прав через установлення істини в цивільній справі;
- 2) подальший розвиток права;
- 3) забезпечення об'єктивного правопорядку через захист приватних прав і примусове виконання судових рішень [3].

Кодифікований закон, що регулює правовідносини в цій сфері в країні (ЦПК Німеччини) складається з 10 книг: 1) загальні приписи (Allgemeine Vorschriften); 2) провадження в суді першої інстанції (Verfahren in ersten Rechtszuge); 3) регулювання процедур оскарження судових рішень у другій і третій судових інстанціях (Rechtsmittel); 4) інститут поновлення справи за нововиявленими обставинами (Wiederaufnahme des Verfahrens); 5) спрощений процес на основі письмових доказів і вексельного процесу (Urkunden und Wechselprozeß); 6) судочинство в спорах, що виникають із сімейних правовідносин, у справах про встановлення правовідносин між батьками й дітьми й аліментних правовідносин (Familiensachen, Kindschaftsund Unterhaltsachen); 7) спрощений порядок розгляду справ про стягнення заборгованості без виклику відповідача до суду на підставі судового наказу (das Mahnverfahren); 8) правила виконавчого провадження (die Zwangsvollstreckung); 9) провадження за викликом (Aufgebotsverfahren); 10) правила третейського розгляду спорів (Schiedsrichterliches Verfahren). ЦПК Німеччини доповнюється іншими законами, які є джерелами цивільного процесуального права. Аналогічна ситуація й у більшості інших держав (ЦПК Латвії й Закон Латвії «Про судову систему» від 15 грудня 1992 р., ЦПК Литви й Закон Литви «Про судову систему» від 31 травня 1994 р., ЦПК Нідерландів 1838 р. і Закон Нідерландів «Про склад судів і організацію судової системи» від 18 квітня 1827 р.) [1].

Франція як представник романської моделі характеризується наявністю окремої адміністративної юстиції; дуалізмом судової влади; структурою судів загальної юрисдикції, яка будується на поділі видів правопорушень у кримінальному й цивільному праві; «розмитим» поділом юрисдикцій між загальними й спеціалізованими судами; переданням деяких господарських, фінансових, трудових і соціальних спорів спеціалізованим судам; наявністю специфічних (політичних) органів судової влади [1, с. 48].

Поняття «судочинство», згідно з французькою правовою доктриною, включає цивільне судочинство (procédure civile), або цивільний процес; кримінальне судочинство (procédure pénale), або кримінальний процес; адміністративну юстицію (procédure administrative).

Цивільне судочинство має три об'єкти регулювання: судовий устрій (organisation judiciaire), компетенція (compétence), провадження в буквальному розумінні (procédure proprement dite).

Під цивільним процесом у французькій цивільній процесуальній теорії прийнято розуміти як цивільне процесуальне право, так і цивільне судочинство. Цивільне судочинство (процес) – це весь хід спору в суді з моменту порушення справи однією стороною до моменту винесення судового рішення; низка дій, що виконуються в певних формах або сторонами, або самим судом.

Загалом цивільний процес Франції складається з трьох стадій:

- 1) порушення цивільної справи, включаючи підготовку справи до судового розгляду;
- 2) дослідження обставин справи (судове слідство);
- 3) винесення рішення [2, с. 73].

Таким чином, цивільний процес визначається як сукупність дій, що здійснюються відповідно до правил цивільно-процесуальної форми, звернення за судовим захистом, до розгляду й вирішення спору та постановлення судового рішення.

Судова система Франції складається із загальних і адміністративних судів, які є незалежними один від одного. Суду загальної юрисдикції Франції складаються із таких установ:

- судів (трибуналів) малої інстанції (розглядають усі цивільні справи, за якими сума позовних вимог менша 4000 або дорівнює 10 000 євро. Якщо позов не перевищує 4000 євро, то рішення суду мають остаточний характер і апеляційному оскарженню не підлягають);
- судів (трибуналів) великої інстанції (розглядають усі справи, не віднесені до юрисдикції інших судів першої інстанції, а також справи із сумою позову понад 10 000 євро);
- апеляційні суди (переглядають в апеляційному порядку судові рішення судів першого рівня, за якими допускається апеляційний перегляд);
- Касаційний суд (розглядає скарги на постанови апеляційних судів із питань факту й права (у порядку повної апеляції), а також на остаточні рішення судів першого рівня) [1, с. 51].

Цивільне процесуальне право в процесуальній теорії Франції визначається як сукупність норм позитивного права, що представляє організацію і юрисдикцію цивільних судів, регулює порядок звернення за судовим захистом, розгляду й вирішення цивільних справ. Це право позитивне, судове, санкціоноване й забезпечене силою примусу в людському суспільстві, організованому в певний історичний період як політичне утворення. Таким чином, французькі процесуалісти визначають цивільне процесуальне право Франції як галузь позитивного національного судового права, підкреслюючи його зв'язок із філософією, соціологією, економічними науками. Саме цивільне процесуальне право розглядається як природне право, критерієм віднесення до якого є справедливість. Розвиток права має бути наближеним до умов людського життя, що знаходять вираження в позитивному праві, в ідеалі справедливості чи вічної справедливості, тобто до природного права. У французькому праві термін «справедливість» використовується для дослідження суспільних відносин, що виникають під час здійснення правосуддя, судової влади. Цивільне процесуальне право й цивільний процес Франції нерозривно пов'язані із цивільним правом, захисту якого вони служать, оскільки процес є форма життя закону, прояс його суті. Форма – гарантія правосуддя. Недотримання форми тягне за собою недійсність акту правосуддя й не спричиняє несприятливих наслідків для іншої сторони [6].

На французьку теорію цивільного процесу здійснили істотний вплив законодавство періоду Наполеона Бонапарта, німецька теорія О. Бюлова про цивільний процес

як юридичне відношення, соціологічна теорія права. Оскільки у Франції довгий час панував погляд на цивільний процес як на галузь приватного цивільного права, багато його норм (наприклад, про показання свідків, присягу, письмові докази, презумпції, виконавчу силу й винятковість судового рішення) були закріплені в Цивільному кодексі Франції 1804 р. (Code civil). Тому спочатку основу теорії французького цивільного процесуального права складало вчення про те, що процес – приватна справа, поодинок, судовий договір. Проте вже в 1956 р. Жюліо де ля Морандьєр пише про те, що судова справа є явищем публічного права, бо воно ставить сторони перед судом, що представляє суверенну державу. Дух публічного права пронизує судочинство. Суд повинен володіти ширшою ініціативою у відшуванні істини, веденні справи, доказовій діяльності [7].

У більшості іноземних держав джерелами цивільного процесуального права є ЦПК або відповідні їм за змістом закони. У Франції це ЦПК 1806 р. (нова редакція від 1976 р.), який був прийнятий повністю чи зі змінами Бельгією, Голландією, Італією, Іспанією, Португалією та ін. Так, ЦПК Франції, який складається з п'яти книг, регулює питання судочинства щодо розгляду приватноправових справ, зокрема розгляд справ у судах спеціальної юрисдикції. Крім того, до джерел цивільного процесуального права Франції відносять Закон «Про правову допомогу малозабезпеченим» (1991 р.), Закон «Про реформу деяких судових і юридичних професій» (1990 р.), Закон «Про судових експертів» (1971 р.), а також низку декретів, що регулюють розмір мита й тарифів, які стягують судові виконавці, судові секретарі, нотаріуси [1, с. 25].

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильєв С.В. Порівняльний цивільний процес : [підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / С.В. Васильєв. – К. : Алерта, 2015. – 352 с.
2. Давтанян А.Г. Цивільне процесуальне право Німеччини : [підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / А.Г. Давтанян. – М. : Городец, 2000. – 320 с.
3. Короткий коментарій к Гражданскому процессуальному уложению Германии / под ред. Н.Г. Елисеєва. – СПС Гарант, 2006. – 158 с.
4. База законодавства Німеччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bundesrecht.juris.de/bundesrecht/BMJ_index.html.
5. Дарій Н.Є. Цивільний процес зарубіжних країн: навчально-методичний комплекс дисципліни / Н.Є. Дарій, М.Р. Мегрелідзе. – М. : МГУТ ім. К.Г. Розумовського, 2012. – 134 с.
6. Code de procedure civile [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT00006070716&dateTexte=20080118>.
7. Поняття та особливості цивільного процесу в країнах світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mvbipp.files.wordpress.com/2015/10/d182-1-d0bfd0bed0bdd18fd182d182d18.pdf>.
8. База законодавства Франції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legifrance.gouv.fr>.

УДК 347.772.3

ПОРЯДОК І СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА КОМЕРЦІЙНЕ НАЙМЕНУВАННЯ

PROCEDURE AND THE WAYS OF PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS FOR A COMMERCIAL NAME

Андрейчук Л.В.,
здобувач кафедри інтелектуальної власності,
інформаційного та корпоративного права
Львівський національний університет імені Івана Франка
суддя
Господарський суд Закарпатської області

У статті досліджувалися теоретичні питання щодо способів і порядку захисту прав на комерційне найменування. Здійснено аналіз чинного законодавства щодо правового регулювання цих відносин. Проаналізовано теоретичні позиції з предмета дослідження та судову практику щодо вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав на комерційні найменування.

Ключові слова: комерційне найменування, захист, суб'єкт господарювання, інтелектуальна власність, суд.

В статье исследовались теоретические вопросы относительно способов и порядка защиты прав на коммерческие наименования. Осуществлен анализ действующего законодательства относительно правового регулирования этих отношений. Проанализированы теоретические позиции по предмету исследования и судебная практика по разрешению споров, связанных с защитой прав на коммерческие наименования.

Ключевые слова: коммерческое наименование, защита, субъект хозяйствования, интеллектуальная собственность, суд.

The article examines issues of intellectual property right on commercial (trade) names. There were analysed the theoretical positions, the positions of courts' practices on the subject of this scientific research (resolving disputes related to the protection of commercial names). The analysis of legal regulation of these relations was done.

The author found that only several articles of Civil Code of Ukraine and the Commercial Code of Ukraine regulate the relations about commercial names of entities.

The author proved that an infringement of the right to a commercial name should be considered unlawful use of the protected designation by third parties, which may mislead consumers and harm the legitimate interests of the subject of rights to a commercial (firm) name. The means of protecting of the right to commercial (firm) name are the obligation to terminate the use of the identical name, refunding of damages incurred by such use, the obligation of the participant of the legal entity or its authorized body to make necessary changes to the constituent documents. The author pointed out that the requirement to cancel the state registration of a business entity on the grounds of the similarity of their commercial (firm) names is not an appropriate way of protecting of the right to commercial (firm) name. The author confirmed that the norms of the legislation on the protection of economic competition also ensure the legal protection of the rights to a commercial name.

Key words: commercial name, defense, business entity, intellectual property, court.